

Pontoppidan i undervisningen i gymnasiet

– Hvordan kan tidsskriftet Pontoppidaniana anvendes i undervisningen?

LOTTE PRÆTORIUS

Vi må nok sande, at det er svært at nå at læse de store romaner med eleverne i den daglige undervisning i gymnasiet, men ved en fokuseret læsning kan det godt lade sig gøre at finde uddrag, som stadig giver en fornemmelse af værkets kvaliteter. Når eleverne arbejder med den klassiske litteratur, er det derfor altid nødvendigt at vinkle læsningen, så det bliver relevant for eleverne. De skal kunne spejle sig i karaktererne eller temaet. Det kan ofte være svært at få eleverne motiveret til at læse de store klassikere, men det kan sagtens give god mening at læse uddrag af værkerne med bestemte vinkler. Til dette formål er artiklerne i Pontoppidaniana interessante, da de slår ned på spændende og relevante temaer for eleverne i gymnasiet.

I det følgende fremstilles idéer til, hvordan artiklerne fra Pontoppidaniana kan anvendes i undervisningen i gymnasiet.

LYKKE PER SOM VELFÆRDSROMAN – SØREN BLAK HJORTSHØJ

Den første artikel, jeg vil fremhæve, er “*Lykke Per* som velfærdsroman”, som f.eks. kan anvendes i et tværfagligt forløb mellem dansk og samfundsfag.

Den nordiske velfærdsmodel fremhæves flere steder i verden som en særlig vellykket model, og artiklens vinkel på netop dette træk i *Lykke Per*, gør det interessant at undersøge, hvorvidt romanen antyder den spæde start på dette projekt. Jakobe er en verdensborger og får undervejs på sin rejse og ophold i Europa et blik for, hvordan der kan skabes mobilitet mellem de sociale klasser, som netop er et af grundprincipperne ved den nordiske samfundsmodel.

Med baggrund i artiklen og Jakobe Salomons brev til veninden i Breslau vil fokus i undervisningen være på skolesystemet og dets betydning for det nordiske velfærdssamfunds opståen.

Lektionen indledes med at adressere brevet til klassen og læse det højt. Herefter kan eleverne stille opklarende spørgsmål til tankerne i brevet. Hvad ville veninden kunne finde på at spørge om? Hvad er baggrunden og formålet med asylet? Hvordan fremstiller Jakobe datidens skole? Sammenlign Jakobes skolevision med nutidens skole. Hvad ville Jakobe synes om nutidens folkeskole og gymnasium?

Herefter får eleverne lov til at gå på opdagelse i Jakobes brev til veninden i Breslau og gætte på, hvad baggrunden er for, at Jakobe føler denne sociale indignation. Sluttelig præsenterer læreren kort, hvordan Jakobes livsforløb har ledt frem mod brevet og denne skolefilosofi.

Udvid læsningen ved at sammenligne med det uddrag i romanen, hvor Pers bror Eberhard kommer på besøg i asylet: Hvordan stemmer Jakobes tanker om asylet overens med selve asylet, som det beskrives igennem Pers bror Eberhard senere i romanen?

Lad eleverne læse afsnittene "Jakobes Asyl" og "Opførelsen af Jakobes asyl" i Søren Blak Hjortshøjs artikel, og lad eleverne undersøge følgende: Hvordan fremstilles skolens arkitektur, og hvilken betydning har den for asylets succes? På hvilken måde ses det i romanen, at piger og drenge anses som ligeværdige? Udvid evt. med dannelsesbegrebet eller mere konkret Humboldt og Klafkis bildungsteori.

Herefter arbejdes med begrebet velfærdssamfundet. Undersøg elevernes forforståelse af begrebet velfærdssamfund. Er velfærd synonymt med lykke? Hvilke andre ord vil I kunne knytte på begrebet velfærd? Lad eleverne forsøge at beskrive velfærdssamfundet med deres egne ord og søg derefter definitionen af "Den nordiske velfærdsstat" ved at søge på "Den nordiske model" på "Den Store Danske". Herefter kan eleverne undersøge, hvad grundprincipperne er, og hvordan den adskiller sig fra andre velfærdsmodeller.

Lad til slut eleverne læse uddrag af Søren Blak Hjortshøjs artikel, og lad dem diskutere artiklens læsning af velfærdstemaet med elevernes egne læsninger og analyser af temaet. Mere konkret kan eleverne læse det afsnit i artiklen, der hedder "Social Tillid og Velfærdsforskning" og arbejde med følgende spørgsmål: Hvad er tillid? Hvorfor har vi mere tillid til hinanden i Norden end andre steder i verden?

Artiklen taler om social tillid. Hvordan forstår I det? Hvilke andre typer af tillid, kunne man nævne? I artiklen benævnes "en multifunktionel velfærdsinstitution". Hvordan forstår I dette begreb?

Andre idéer til at arbejde med artiklen kunne være ved at inddrage artiklens analysedele. Lad først eleverne lave en prima vista-læsning af de store citater. Lad herefter eleverne gå på opdagelse i uddragene. Sammenstil til slut elevernes

analyser med artiklens analyser, så eleverne på den måde får en fornemmelse af den progression, der kan skabes i en analyse på et højere niveau.

Mange af de kontrastfyldte eksempler, der præsenteres i Hjortshøjs artikel, vil også være et godt udgangspunkt for at lave komparative analyser med eleverne, og dette kunne da være en anden variant af uddrags-læsningen. Lav komparative analyser af de forskellige hjem som præsenteres igennem romanen med udgangspunkt i Salomon-hjemmet (s.22 i artiklen). Sæt først dette hjem over for den pietistiske præstegård, hvor Per er vokset op. Herefter Pers hjem med pastor Blombergs datter, der minder om et grundtvigiansk hjem. Sammenlign til slut med Pers endestationen ved den barske jyske vestkyst, hvor han bor i en lille vejrbitd hytte. Dette bliver den største kontrast til de andre hjem, og Pontoppidans beskrivelser af interiøret giver dermed en nuanceret indsigt i datidens forskellige samfundsklasser.

Man vil også kunne samarbejde med religion ved at læse afsnittet "Den moderne jødiske ånd" i artiklen "Lykke Per som velfærdsroman". Særligt afsnittet om Jakobe Salomon vil være anvendeligt, da det giver en interessant indsigt i det jødiske samfunds parallel-univers i den danske kultur på dette tidspunkt, og man kunne få en snak om integration kontra assimilation og perspektivere til andre parallelsamfund. Til denne læsning, vil det være oplagt at tage udgangspunkt i "Det Hirschsprungske familie billede" af P.S. Krøyer, da det fremstiller en jødisk overklassefamilie, og man derigennem kan få et førstehåndsindtryk af datidens jødiske familiestruktur.

HUN VAR HELTINDEN I "LYKKE-PER" – BENT BLÜDNIKOW

En anden ramme for arbejdet med Jakobes asyl og skolefilosofi kunne være i Dansk-historie-opgaven eller andet samarbejde med historie. Man kunne her arbejde med temaet "Det Danske Skolesystem" og bruge Bent Blüdnikows artikel som udgangspunkt for en diskussion af den danske folkeskole og gymnasiet. Man kunne stille spørgsmålet: Har vi brug for en skolerevolution i Danmark?

Dansk-Historie-Opgaven lægger op til, at man læser mere kronologisk, og dette gør det interessant at dykke ned i en personhistorie, som strækker sig over nogle meget vigtige år i danmarkshistorien.

Hannah Adler er som person interessant, da hun som dobbeltminoritet, kvinde og jøde, bliver et ansigt på fortællingen om ligestilling i uddannelsessystemet og fortællingen om 2. Verdenskrig.

Lad eleverne læse Blüdnikows artikel som lektie, så de på den måde får en forståelse af Hanna Adlers tanker om skolen. Lad dem herefter selv søge efter yderligere kilder til besvarelse af en overordnet problemformulering.

I forlængelse heraf vil man kunne bruge afsnittet om asylet fra Hjortshøjs artikel. I diskussionen med eleverne kunne det være interessant at komme ind på deres egen skolegang og den debat, der er om skolevægning, lektiemængder, trivsel etc. Hvordan ville en idealskole se ud i elevernes øjne?

Bent Blüdnikows artikel skildrer en interessant vinkel på både skolesystemet, antisemitismen og ligestillingen, der viser, at der allerede tidligt var progressive kræfter på spil i uddannelsessystemet i Danmark.

DEN SANDE HELT I *LYKKE-PER* ER JAKOBE – LILIAN MUNK RÖSING

Det moderne gennembrud er et fast programpunkt i undervisningen, og her vil man ofte komme ind på classesamfundet, ligestilling og dermed sædelighedsfejden.

Det er derfor oplagt at bruge artiklen af Lilian Munk Rösing i et forløb om sædelighedsfejden, hvor man f.eks. kan perspektivere Nora fra Ibsens “Et dukkehjem” til Jakobe Salomon i *Lykke-Per*. Lad eleverne arbejde med de første ca. to sider af Munk Rösings artikel, hvorigennem de kan forsøge at lave en førstehåndsbeskrivelse af Jakobe Salomon. Lad dem herefter læse et eller flere af de uddrag fra romanen, hvor Jakobe er central, og som nævnes i artiklen, så eleverne kan få et mere tekstnært billede af Jakobe Salomon.

I en komparativ analyse mellem Jakobe og Nora fra et dukkehjem, kunne man se på forskelle og ligheder mellem de to kvinder og endelig stille eleverne spørgsmålet, om Jakobe Salomon blev sædelighedsfejdens vinder?

Da Pontoppidan er en af de kanoniserede forfattere, er en oplagt måde at bruge artiklen på derfor også at have en diskussion med eleverne om den litterære kanons aktualitet. Det er dog ikke kun den skæve fordeling af mænd og kvinder, der er interessant her, men også det at Pontoppidan er en af de mandlige forfattere, der ofte vælger en kvindelig synsvinkel og tilmed fremstiller kvinden i et positivt og progressivt lys. Et spørgsmål, man kunne stille, var, om en kvindelig synsvinkel i litteraturen nødvendigvis er afhængig af en kvindelig forfatter. På den måde kan debatten nuanceres lidt.

MORGENDUG OG #METOO – NILS GUNDER HANSEN

Det er ofte de samme korte fortællinger af Pontoppidan, der bliver brugt i undervisningen, og her er det forfriskende, at artiklen præsenterer “Morgendug”, som er en knap så kendt tekst.

I forhold til aktuelle emner vil man kunne have spændende diskussioner med eleverne om Nils Gunders hypotese i “Morgendug og #MeToo”, hvor han stiller spørgsmålet, “*er det en overgrebsfortælling?*” Der er ingen tvivl om, at en sådan hypotese vil være et fint drive for eleverne til at nærlæse fortællingen, og engagere sig ekstraordinært i litteraturen. Er der noget i “Morgendug”, der beviser hypotesen? Hvad modbeviser hypotesen?

Det oplagte ville være at lave en induktiv undervisning og lade eleverne læse krøniken uden forforståelse, men man kunne også omvendt lade dem læse Nils Gunders artikel først og dermed blive inspireret af hans begejstring,

nysgerrighed og undren over teksten. De bliver med andre ord nødt til at undersøge, om han har ret. Det er svært ikke at få lyst til at læse krøniken, når man har læst artiklen.

Artiklen skaber suspense. Hvad er det præcist, der sker? Hvilke uklare linjer er det, der åbner for elevernes fantasi?

Herefter kan man lade eleverne dykke mere ned i den konkrete dialog mellem den unge mand og pigen. Kunne han have gjort mere for at overtale den unge pige til at tage med på marked? Hvordan skulle han have overtalt hende? Skriv en dialog mellem de to, hvor pigen svarer. Giv pigens tavshed en stemme. Hvad ville hun have sagt? Hvorfor tager hun ikke med? Hvad er der sket inde i huset?

Er det en overgrebsfortælling? Hvis ja, hvor og hvordan er der tale om et overgreb?

Lad også eleverne undersøge Pontoppidans kontrastteknik. Hvilke kontraster findes i teksten?

Det kunne også være interessant at have en genremæssig vinkel på artiklen. Hvad er en krønike? Hvordan adskiller den sig fra de mere traditionelle genrer som novelle og roman? En krønike defineres som en upålidelig historiefortælling. Hvilken betydning har det for forståelsen af fortællingen?

Hvilken betydning har det, at Pontoppidan senere har tilføjet afsnittet med de to gamle mænd, der ser tilbage på episoden?

Lotte Prætorius underviser i dansk, oldtidskundskab og filosofi på Hasseri's Gymnasium og er medlem af forpersonskabet for Dansk lærerforening for STX og HF